

**THE PRINCIPLE OF SELF-GOVERNMENT AND
INDEPENDENCE IN THE LAWYER: A COMPARATIVE
ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF FOREIGN
COUNTRIES**

Amirova Sharofat Akhrolovna

Master's student of Tashkent State Law University

sharofatamirova0705@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20394452>

ARTICLE INFO

Received: 19th May 2026

Accepted: 25th May 2026

Online: 26th May 2026

KEYWORDS

Advocacy, self-governance, independence, bar association, territorial branch, foreign experience, comparative analysis.

ABSTRACT

This article examines the principles of independence and self-governance of the legal profession through a conceptual and comparative legal analysis. The study compares the organizational and legal models of bar associations in Germany, France, and several CIS countries, highlighting their regulatory frameworks and institutional mechanisms. Particular attention is devoted to academic approaches to the concept of self-governance in the legal profession, while the author's theoretical position is also substantiated. Based on the findings, the article proposes recommendations aimed at improving the institution of advocacy and strengthening the mechanisms of independence and self-governance in the Republic of Uzbekistan.

**ПРИНЦИП САМОУПРАВЛЕНИЯ И НЕЗАВИСИМОСТИ В
ЮРИДИЧЕСКОЙ СФЕРЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ОПЫТА
ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН**

Амирова Шарофат Ахроловна

Магистрантка Ташкентского государственного юридического университета

sharofatamirova0705@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20394452>

ARTICLE INFO

Received: 19th May 2026

Accepted: 25th May 2026

Online: 26th May 2026

KEYWORDS

Адвокатура, самоуправление, независимость, палата адвокатов, территориальное управление, зарубежный опыт, сравнительный анализ.

ABSTRACT

В данной статье принципы независимости и самоуправления адвокатуры исследуются на основе концептуального и сравнительно-правового анализа. Проведено сопоставление организационно-правовых моделей адвокатуры Германии, Франции, а также отдельных государств СНГ, раскрыты их нормативные основы и институциональные механизмы. Особое внимание уделено научным подходам к пониманию принципа самоуправления адвокатуры, а также обоснована авторская позиция по данному вопросу. По итогам исследования сформулированы предложения, направленные на совершенствование института адвокатуры и

*укрепление механизмов ее независимости и
самоуправления в Республике Узбекистан.*

ADVOKATURADA O'ZINI-O'ZI BOSHQARISH VA MUSTAQILLIK PRINSIPI: XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINING QIYOSIY TAHLILI

Amirova Sharofat Axrolovna

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

sharofatamirova0705@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20394452>

ARTICLE INFO

Received: 19th May 2026

Accepted: 25th May 2026

Online: 26th May 2026

KEYWORDS

*Advokatura, o'zini-o'zi
boshqarish, mustaqillik,
advokatlar palatasi,
hududiy boshqarma,
xorijiy tajriba, qiyosiy
tahlil.*

ABSTRACT

Mazkur maqolada advokaturaning mustaqilligi va o'zini-o'zi boshqarish tamoyillari zamonaviy huquqiy yondashuvlar asosida tahlil qilingan. Tadqiqotda Germaniya, Fransiya hamda ayrim MDH davlatlari advokatura tizimlarining tashkiliy-huquqiy modeli qiyosiy jihatdan o'rganilib, ularning normativ asoslari va institutsional mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, advokaturaning mustaqilligi masalasiga doir ilmiy qarashlar tahlil qilinib, muallifning nazariy pozitsiyasi asoslab berilgan. Tadqiqot yakunida O'zbekistonda advokatura institutini takomillashtirish va o'zini-o'zi boshqarish mexanizmlarini kuchaytirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqilgan.

Advokatura institutining o'zini-o'zi boshqarishi va mustaqilligi masalasi zamonaviy huquq fanining eng muhim va tortishuvchan muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Bu ikkala tushuncha ko'pincha bir xil ma'noda ishlatiladi, biroq ularning mazmuni bir-biridan farqlanadi — va aynan shu farq O'zbekistonda advokatura institutini takomillashtirish yo'llarini belgilashda tub ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro huquqiy hujjatlar nuqtai nazaridan, BMTning 1990-yilda

Gavanada qabul qilingan «Advokatlar rolining asosiy prinsiplari» ning 24-prinsipida belgilanshicha, advokatlar «o'zini-o'zi boshqaruvchi kasbiy uyushmalar» tuzish huquqiga ega bo'lib, ushbu uyushmalarning «ijroiya organi tashqi aralashuvlarsiz ishlashi» kerak¹. Yevropa Kengashining R(2000)21-sonli Tavsiyasida ham «advokatlar palatalari yoki boshqa kasbiy uyushmalar davlat organlaridan mustaqil bo'lgan o'zini-o'zi

¹UN Basic Principles on the Role of Lawyers. Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of

Offenders, Havana, Cuba, 27 August – 7 September 1990, U.N. Doc. A/CONF.144/28/Rev.1, Principle 24.

boshqaruvchi organlar bo'lishi kerak»², deyilgan. Biroq bu prinsiplar milliy qonunchilikda va amaliyotda qay darajada amalga oshirilmoqda — ana shu savol maqolaning tadqiqot muammosi hisoblanadi.

Maqolaning maqsadi — Germaniya, Fransiya hamda Rossiya, Belarus va Ukraina tajribasi asosida o'zini-o'zi boshqarish va mustaqillik prinsiplarining huquqiy mazmunini tahlil qilish va O'zbekiston advokatura institutini takomillashtirish uchun ilmiy asoslangan xulosalar shakllantirish.

Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy tahlil, normativ-huquqiy hujjatlarni sharhlash va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi.

Huquqiy adabiyotlarda ushbu ikki prinsipning munosabati haqida turli yuridik olimlarning har xil pozitsiyalari mavjud. Birinchi pozitsiya — Boykov A.D. yondashuvi: o'zini-o'zi boshqarish — advokatlar palatalari va boshqa kasbiy organlarning advokatlar manfaatlari yo'lida mustaqil faoliyat yuritish qobiliyati³. Bu ta'rifda o'zini-o'zi boshqarish alohida, to'laqonli prinsip sifatida e'tirof etiladi.

Ikkinchi pozitsiya — Isanov S.N.: «o'zini-o'zi boshqarish — mustaqillikning boshqaruv sohasidagi maxsus ko'rinishi»⁴. Bu yondashuvga ko'ra, o'zini-o'zi boshqarish mustaqillik prinsipining tarkibiy qismi bo'lib, alohida prinsip maqomiga ega emas. Isanov

pozitsiyasida muayyan mantiqiy izchillik bor: agar tashqi aralashuv bo'lmasa, o'zini-o'zi boshqarish o'z-o'zidan amalga oshishi kerak.

Uchinchi pozitsiya — Jalilov N.K. (2025-yilgi tadqiqot, O'zbek akademik muhitida advokatura mustaqilligini xalqaro andozalar nuqtai nazaridan o'rganuvchi yangi yondashuvni aks ettiradi): o'zini-o'zi boshqarish prinsipining mohiyati «o'zini-o'zi boshqarish organlarining mustaqil faoliyat yuritish qobiliyatida emas, balki advokatura ichida o'zini-o'zi boshqarish organlari tizimining mavjudligida» yotadi⁵.

Ushbu uch pozitsiyani tahlil qilib, maqola muallifi quyidagi xulosaga keladi: Boykov ta'rifida amaliy jihat to'g'ri belgilangan — palata organlari mustaqil ishlashi zarur. Biroq bu ta'rif «qobiliyat» so'ziga asoslanishi bilan muammo tug'diradi: qobiliyat mavjud, biroq amalda cheklanishi mumkin. Isanov pozitsiyasi esa kategoriyalarni qo'shib yuboradi — o'zini-o'zi boshqarish qanday amalga oshiriladi (mustaqillik), va o'zini-o'zi boshqarish qanday tashkil etiladi (institutSIONAL tuzilma) — bular bir narsa emas.

Bizning pozitsiyamizga ko'ra, Jalilov yondashuvini qisman qo'llab-quvvatlagan holda, o'zini-o'zi boshqarish va mustaqillikni quyidagicha ajratish zarur: o'zini-o'zi boshqarish — bu advokatura institutining tashkiliy modeli

²Recommendation No. R(2000)21 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the freedom of exercise of the profession of lawyers, 25 October 2000, Principle V, § 2.

³Boikov A.D. Status advokata: sodержaniye, kvalifikatsionnyye trebovaniya i printsipy advokatskoy deyatelnosti: dis. ... kand. yurid. nauk. — Moskva, 2010. — S. 92.

⁴Isanov S.N. O nekotorykh normakh zakonodatelstva ob advokatskoy deyatelnosti i advokature // Advokat. — 2004. — № 11. — S. 12.

⁵Jalilov N.K. The importance of the principle of self-management in advocacy. Comparative analysis // International Journal of Law and Criminology. — 2025. — Vol. 5, Issue 3. — P. 37.

(advokatlar o'z palatalarini o'zi tuzadi, boshqaradi, qoidalar belgilaydi); mustaqillik esa — bu o'sha modelning ishlash kafolati (tashqi aralashuvsiz). Germaniya va Fransiya tajribasi ko'rsatadiki, bu ikki element alohida-alohida ham, birga ham zaif bo'lishi mumkin. Shuning uchun ularni bir-biriga zid yoki bir-birining qismi sifatida emas, balki bir-birini taqozo etuvchi, biroq alohida baholashni talab etuvchi tushunchalar sifatida o'rganish maqsadga muvofiqdir.

Germaniya modeli. Germaniya advokatura tizimi o'zini-o'zi boshqarish modelining dunyodagi eng rivojlangan namunalaridan biri sifatida huquq fanida alohida o'rin egallaydi. 1959-yil 1-avgustda kuchga kirgan Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO — Federal Advokatlar qonuni) tizimning huquqiy asosini tashkil etadi⁶. Qonun 2025-yil 22-dekabrda so'nggi marta tahrirlangan — bu uning yashashchanligi va zamonaviylikning belgisidir.

Germaniya tizimi ikki bosqichli: 28 ta hududiy advokatlar palatasi (Rechtsanwaltskammer) va Federal Advokatlar Palatasi (Bundesrechtsanwaltskammer, BRAK). 2026-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, tizim 167 547 advokatni birlashtiradi⁷. Hududiy palatalar Oliy hududiy sud (Oberlandesgericht) okruglariga

muvofiq tashkil etilgan — bu sud-protsessual mantiqqa asoslanishi muhimdir.

Germaniya modelining eng muhim institutsional xususiyati — BRAO § 191a-moddasi asosida tashkil etilgan Satzungsversammlung (Nizom Yig'ilishi yoki «advokatlar parlamenti»)dir. Bu organ advokatlar tomonidan bevosita va yashirin ovoz berish orqali saylanadi hamda Berufsordnung für Rechtsanwälte (BORA — Kasbiy tartib qoidalari) va Fachanwaltsordnung (FAO — Mutaxassis advokatlar nizomi) ni davlat organlari aralashuvlarsiz qabul qiladi⁸.

Modelning o'ziga xos kuchli tomonlaridan yana biri — Ehrenamt prinsipi: Vorstand (Kengash) a'zolari, BRAK Prezidiumi va barcha saylanadigan organlar a'zolari maoshsiz, ko'ngilli asosda xizmat qiladi (BRAO § 75). Bu mexanizm boshqaruv organlarining moliyaviy jihatdan davlatdan va tashqi manfaatlardan mustaqilligini ta'minlaydi. Ko'ngilli xizmat — siyosiy ta'sir uchun tuzoq qo'yishni qiyinlashtiruvchi amaliy himoya.

Shu nuqtada Boykov ta'rifi bilan qiyoslash qiziq: u «qobiliyat» ni ta'kidlagan edi. Germaniya esa «qobiliyat»ni institutlashtiradi — qoidalar ham, moliya ham, kadrlar ham advokatlarning o'ziga tegishli. Bu faqat qobiliyat emas, balki kafolatdir. Mana

⁶Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) vom 1. August 1959, zuletzt geändert durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2025 (BGBl. 2025 I Nr. 349). §§ 60, 62–65, 68, 73, 175–177, 191a–191b. — URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/brao/> (murojaat sanasi: 19.05.2026).

⁷Bundesrechtsanwaltskammer (BRAK). About The German Federal Bar [Rasmiy sayt]. — URL: <https://www.brak.de/english/> (murojaat sanasi: 19.05.2026).

⁸BRAO § 191a (Satzungsversammlung): advokatlar parlamenti bevosita va yashirin ovoz berish orqali saylanadi hamda Berufsordnung für Rechtsanwälte (BORA) va Fachanwaltsordnung (FAO) ni qabul qiladi. — URL: https://www.gesetze-im-internet.de/brao/_191a.html (murojaat sanasi: 19.05.2026). Shuningdek: Bundesrechtsanwaltskammer (BRAK). The Satzungsversammlung — Parliament of the German Bar. — URL: <https://www.brak.de/english/> (murojaat sanasi: 19.05.2026).

shu farq — Germaniya modelining qiyosiy jihatdan ustunligidir.

Fransiya modeli. Fransiya advokatura tizimi 1971-yil 31-dekabrda qabul qilingan Loi n° 71-1130 asosida faoliyat yuritadi⁹. 1990-yilda ushbu qonunga qo'shimcha kiritilish natijasida Conseil national des barreaux (CNB — Milliy Advokatlar Kengashi) tashkil etildi. Fransiya modeli Germaniyadan tub tarzda farqlanadi: mamlakatda 161 ta mahalliy advokatlar uyushmasi (ordre des avocats) mavjud bo'lib, ularning har biri Tribunal Judiciaire (birinchi instansiya sud) okrugiga muvofiq tashkil etilgan

Mahalliy ordre ning boshida bâtonnier (boshlig'i) turadi — u o'z hamkasblari tomonidan bevosita saylangan shaxs. Bâtonnier o'z okrugidagi intizomiy nazoratni amalga oshiradi va davlat organlari bilan munosabatlarda ordre ni vakillik qiladi¹⁰. Bu tuzilma o'zini-o'zi boshqarishning haqiqiy «mahalliy ildizlari» modelini aks ettiradi: palata markaz tomonidan emas, balki joydagi advokatlar tomonidan boshqariladi.

CNB — ommaviy maqomga ega yuridik shaxs bo'lib, 80 nafar a'zodan iborat. Ular uch yillik muddatga, ikki okrug bo'yicha (Paris va boshqa mintaqalar) saylanadi. CNB ning asosiy

vazifalari quyidagilardan iborat: advokatlar kasbini hukumat va xalqaro organlar oldida vakillik qilish; qonun loyihalariga taklif va xulosalar berish; uzluksiz ta'limni muvofiqlashtirish¹¹.

Fransiya modelini tahlil qilganda, o'zini-o'zi boshqarishning ikkita qatlami aniq ko'rinadi: mahalliy (ordre + bâtonnier) va milliy (CNB) darajalar. Bu ikki darajaning muvofiqlashtiruvi muammo ham, kuch ham: 161 ta ordre ning har biri o'ziga xos an'ana va yondashuvga ega bo'lgani uchun, milliy siyosat izchilligini ta'minlash qiyin. Biroq aynan shu xilma-xillik mahalliy ehtiyojlarga moslashishni ta'minlaydi.

Ayni paytda, Fransiya advokatlik kasbi erkinligi borasida ECHR amaliyotida alohida o'rin egallaydi. Morice v. France [GC] (2015) ishida Yevropa Inson Huquqlari Sudi Fransiya sudining advokat Morisni hakamlar haqidagi tanqidiy bayonotlari uchun mahkum qilishi Konvensiyaning 10-moddasini buzishi deb topdi¹². Sud advokatlarning «jamoatchilik va sudlar o'rtasida vositachi» sifatidagi maxsus maqomini ta'kidladi va ularning fikr erkinligini keng himoya qildi. Bu qaror Fransiya advokatlik tizimidagi mustaqillik prinsipining samarali ECHR kafolati olganligini ko'rsatadi.

⁹Loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (modifiée par la Loi n° 90-1259 du 31 décembre 1990, art. 21-1 créant le CNB). — URL: <https://www.legifrance.gouv.fr> (murojaat sanasi: 19.05.2026).

¹⁰Loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971, art. 15 (bâtonnier saylovi); art. 22 (intizomiy vakolatlar). Shuningdek qarang: Conseil national des barreaux (CNB). Le bâtonnier: rôle et attributions [Rasmiy sayt]. — URL: <https://www.cnb.avocat.fr> (murojaat sanasi: 19.05.2026); Boigeol A. The French Bar: the

difficulties of unifying a divided profession // Lawyers in Society: The Civil Law World / R. Abel, P. Lewis (eds.). — Berkeley: University of California Press, 1988. — P. 258–280.

¹¹Conseil national des barreaux (CNB). Mandates of the Conseil national des barreaux [Rasmiy sayt]. — URL: <https://www.cnb.avocat.fr/en/mandates-conseil-national-des-barreaux> (murojaat sanasi: 19.05.2026).

¹²Morice v. France [GC], App. No. 29369/10, ECHR (23 April 2015), §§ 132–139.

Germaniya va Fransiya qiyoslab, quyidagi muhim farqni qayd etish lozim: Germaniya 28 ta kuchli, nisbatan yirik hududiy palataga ega (ular keng vakolatlarga ega, tashkiliy va moliyaviy jihatdan kuchli); Fransiya esa 161 ta mahalliy, ko'proq «jurisdiktsion» palataga ega (har biri bir sud okrugiga bog'liq, shuning uchun kichikroq va ixtisoslashganroq). Ikkala model ham o'zini-o'zi boshqarishni ta'minlaydi, biroq turli yo'llar orqali. Katta savol shuki: qaysi model kichik hududlarda ham sifatli xizmatni ta'minlay oladi? Fransiya tajribasi shuni ko'rsatadiki, ko'p sonli mahalliy palatalar mahalliy muhtojliklarga javob beradi, biroq ularning resurs imkoniyati ham cheklangan bo'lishi mumkin.

MDH davlatlari: rasmiy o'zini-o'zi boshqarish va davlat ta'sirining amaliy ziddiyatlari. Rossiya, Belarus va Ukraina tajribasi qiyosiy tahlilda MDH mintaqasining umumiy tendentsiyasini — qonunda e'tiroflanmagan, amalda esa cheklangan o'zini-o'zi boshqarishni — ko'rsatadi. Bu davlatlar uchun umumiy bo'lgan jihat shuki, advokatlar palatalari rasman o'z-o'zini boshqaruvchi nodavlat tashkilotlar sifatida tan olingan, biroq davlat ularning faoliyatiga turli darajalarda aralashib kelgan.

Rossiyada 2002-yilgi Federal qonun (63-FZ) ikki bosqichli tizim — sub'ekt advokatlar palatalari va Federal

Advokatlar Palatasi (FPA) — ni mustahkamladi¹³. Malaka komissiyalari hududiy palatalar tarkibida faoliyat yuritadi, biroq ularning tarkibida adliya organlari va sud vakillari ham qatnashadi. Bu holat Xalqaro Yuristlar Komissiyasining 2015-yilgi hisobotida tanqid qilindi: adliya organi malaka komissiyalari tarkibida bo'lsa, advokatga litsenziya berish va uni bekor qilish masalalarida davlat ta'siri amalda saqlanib qoladi¹⁴. BMT Maxsus ma'ruzachisi ham 2014-yilda Rossiya bo'yicha hisobotida: «advokatlarni ro'yxatga olish javobgarligini bajaruvchi ijro hokimiyati vakili malaka komissiyalarida o'tirishini xalqaro standartlarga zid» deb qayd etgan¹⁵.

Belarus modeli o'zining «yuridik konsultatsiya» instituti bilan ajralib turadi: mintaqaviy advokatlar uyushmasi tashabbusi bilan tashkil etiluvchi bu tuzilma advokatlar soni past bo'lgan hududlarda yuridik yordamni ta'minlaydi. Biroq Belarus modelida Adliya vazirligining vakolatlari keng — mintaqaviy uyushma rahbarlarini tasdiqlash, advokatlar soni tartibini belgilash va boshqalar. Yevropa qiyosiy tadqiqoti Belarus modelidagi davlat aralashuvi ko'lamini «Yevropa standartlari nuqtai nazaridan qo'shimcha baholashni talab etishi mumkin» deb ta'riflaydi¹⁶.

¹³Federal Law No. 63-FZ of 31 May 2002 'On Advocate's Activity and the Bar in the Russian Federation', arts. 29–31, 33, 175–177, 191a. — URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/brabo/> dan analogiya asosida.

¹⁴International Commission of Jurists. Towards a Stronger Legal Profession in the Russian Federation: ICJ Mission Report. — Geneva: ICJ, 2015. — P. 43–45.

¹⁵UN Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Gabriela Knaut: Mission to the Russian Federation. — A/HRC/26/32/Add.1, 30 April 2014, paras. 76–78.

¹⁶Council of Europe / European Union. Comparative Review: Procedural and institutional setup of the functioning of lawyers in Armenia, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine. PGG II

Ukraina modeli esa MDH davlatlari ichida o'zini-o'zi boshqarishni eng izchil joriy etishga uringan model hisoblanadi. 2012-yilgi qonun advokatlarning o'zini-o'zi boshqarish organlarini batafsil tartibga soldi, viloyat konferensiyalari va kengashlari tizimini mustahkamladi, intizomiy ishlar bo'yicha ikki bosqichli apellyatsiya mexanizmini joriy etdi. Biroq siyosiy beqarorlik va harbiy holat bu tizimning sinovdan o'tishini kechiktirdi¹⁷.

MDH tajribasini umumlashtirgan holda shuni ta'kidlash zarur: bu davlatlarda o'zini-o'zi boshqarish qonunchilik darajasida deklaratsiya qilingan, biroq amalda davlat ta'sirini

cheklash mexanizmlari hali yetarlicha ishlab chiqilmagan. Bu — Boykov ko'targan «qobiliyat» muammosi emas, balki «mustaqillikni kafolatlash» muammosi. Jalilov to'g'ri aytgan: tizim mavjudligi muhim, biroq uning mustaqil ishlashi yanada muhimroq. MDH davlatlarida birinchi shart bajarilgan, ikkinchisi esa — o'zgaruvchan darajada.

Tahlil qilingan modellarni uch mezon bo'yicha qiyoslash mumkin: a) saylov mustaqilligi (boshqaruv organlari qanday shakllanadi?); b) normativ mustaqillik (kasbiy qoidalarni kim belgilaydi?); v) moliyaviy mustaqillik (manba davlatdanmi, a'zolikdan?)

Mezon	Germaniya	Fransiya	Rossiya/MDH
Saylov mustaqilligi	To'liq (advokatlar tomonidan, davlat aralashuvsiz)	To'liq (bâtonnier — tengdoshlari tomonidan)	Qisman (malaka komissiyalarida davlat vakili)
Normativ mustaqillik	To'liq (BORA, FAO — Satzungsversammlung tomonidan)	Qisman (CNB qoidalari + davlat nazorati)	Cheklangan (Adliya vazirligi nazorat qiladi)
Moliyaviy mustaqillik	To'liq (a'zolik badallari)	To'liq (a'zolik badallari)	O'rta (davlat manbalari saqlanmoqda)
Hududiy tuzilma	28 ta kuchli palata (Oliy sud okrugi)	161 ta mahalliy ordre (TGI okrugi)	Ko'p bosqichli (sub'ekt / viloyat)
Xalqaro standartlarga muvofiqlik	Yuqori	Yuqori	O'rta (rasman — ha, amalda — qisman)

Jadvaldan ko'rinadiki, Germaniya modeli uchala mezon bo'yicha ham eng yuqori ko'rsatkichga ega. Fransiya esa

hududiy mustaqillik (161 ta mahalliy bâtonnier) borasida Germaniyadan ham rivojlangan, lekin normativ mustaqillik

Regional Project. — November 2019 – February 2020. — P. 25–28 (Belarus); P. 53–55 (Ukraine).

¹⁷Zakon Ukrainy № 5076-VI ūPro advokaturū ta advokatsku diyal'nist'Č vid 05 lypnya 2012 roku, st. 48–65 (viloyat konferentsii ta radyy), st. 33–35 (kvalifikatsiino-dystsyplinarna komisiia). — URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
Shuningdek: Council of Europe / European Union. Comparative Review: Procedural and institutional setup of the functioning of lawyers in Armenia, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine. PGG II Regional Project. — November 2019 – February 2020. — P. 53–55.

borasida sal zaifroq. MDH davlatlari esa rasmiy tuzilma jihatidan qoniqarli ko'rinisa-da, amaliy mustaqillik (saylov va malaka jarayonlaridagi davlat ishtiroki) bo'yicha xalqaro standartlarga to'liq javob bermayapti.

Bu qiyoslash A.I. Anand tomonidan ham ilmiy jihatdan tasdiqlanadi: uning 2018-yilgi tadqiqotida ko'rsatilishicha, o'zini-o'zi tartibga solishning samaradorligi tashkiliy shakl bilan emas, balki real mustaqillik mexanizmlari bilan belgilanadi¹⁸. Ya'ni, «o'zini-o'zi boshqaruvchi» deb atalgan har qanday organ haqiqatan ham shunday emas bo'lishi mumkin — agar malaka, litsenziyalash yoki moliya davlatga bog'liq bo'lsa.

XULOSALAR

O'zbekiston Respublikasi 2023-yil 30-aprelda qabul qilingan yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining 142-moddasida advokatura faoliyatining «qonuniylik, mustaqillik va o'zini-o'zi boshqarish» prinsiplarini konstitutsiyaviy darajada mustahkamlandi¹⁹. Bu — tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan huquqiy qadamdir. «Advokatura to'g'risida»gi qonunning 12¹-moddasi esa «Advokatlar palatasi o'zining Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida tuziladigan hududiy boshqarmalari bilan birgalikda advokaturaning yagona o'zini-o'zi boshqarish tizimini tashkil etadi»²⁰, deydi.

Biroq xorijiy tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, konstitutsiyaviy deklaratsiya va amaliy implementatsiya — bu ikki farqli narsa. Germaniya va Fransiya tajribasi asosida O'zbekiston uchun quyidagi tavsiyalarni shakllantirish mumkin.

Birinchidan, hududiy boshqarmalar rahbarlarining tayinlanish tartibini ko'rib chiqish zarur. «Advokatura to'g'risida»gi qonunning 12³-moddasiga ko'ra, hududiy boshqarma raisi Advokatlar palatasi raisi tomonidan tayinlanadi — bu tayinlash tartibining to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatmasi hisoblanadi. O'zbekistonda 2024-yil holatiga ko'ra, Advokatlar palatasi tarkibida 14 ta hududiy boshqarma faoliyat yuritadi va ularda 6 000 dan ortiq advokat ro'yxatga olingan. Shunday katta tizimda markazdan tayinlash prinsipi amaliy jihatdan ham, o'zini-o'zi boshqarish tamoyili jihatidan ham qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Germaniya (Vorstand saylovlari, BRAO § 64) va Fransiya (bâtonnier — tengdoshlari tomonidan) tajribasiga ko'ra, hududiy boshqarma rahbarlari tegishli hududdagi advokatlar tomonidan saylanishi — o'zini-o'zi boshqarishning eng muhim institutsional talablaridan biridir. Rasmiyat nuqtai nazaridan bu bir qadam bo'lib tuyulishi mumkin, biroq mohiyat jihatidan bu — davlat ta'sirini kamaytirish va kasbiy demokratiyani mustahkamlashning asosiy mexanizmidir.

¹⁸Anand A.I. Governance gone wrong: examining self-regulation of the legal profession // *Legal Ethics*. — 2018. — Vol. 21, № 2. — P. 99–118. <https://doi.org/10.1080/1460728x.2018.1551677>.

¹⁹O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil 30-aprel referendum tahririda). 142-modda. — URL: <https://president.uz>

²⁰O'zbekiston Respublikasining Advokatura togrisidagi Qonuni, 1996-yil 27-dekabr (2021-yil 21-apreldagi № O'RQ-683 tahririda). 121-modda. — URL: <https://lex.uz>

Ikkinchidan, Germaniya Satzungsversammlung modeliga o'xshab, O'zbekiston advokatlar jamoasida kasbiy etika kodeksi va malaka qoidalarini qabul qiluvchi alohida saylanadigan organ — «Advokatlik standartlari kengashi» yoki shu kabi tuzilma — joriy etish istiqboli o'rganilishi lozim. Hozirgi qonunda («Advokatura to'g'risida»gi qonunning 14-moddasi) kasbiy etika qoidalarini palata kengashi tasdiqlaydi; bu esa qoida chiqarish va uni qo'llash vakolatlarini bir organda jamlaydi. Germaniya tajribasi ko'rsatadiki, normativ vakolatlarni alohida saylanadigan organga topshirish o'zini-o'zi boshqarishni yanada mustahkamlaydi va davlat nazoratisiz, lekin muayyan huquqiy nazorat doirasida qoidalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Uchinchidan, Fransiyaning mahalliy bâtonnier instituti O'zbekiston uchun ahamiyatli bo'lishi mumkin: hududiy boshqarma rahbari nafaqat ma'muriy, balki intizomiy vakolatlarga ham ega bo'lishi, va bu vakolat unga advokatlar tomonidan topshirilishi kerak. Hozirgi qonunda («Advokatura to'g'risida»gi qonunning 35–38-moddalari) intizomiy vakolatlar asosan palata kengashida to'plangan; hududiy boshqarmalar esa tashkiliy va axborot funksiyalarini bajaradi. Ushbu vakolatlarning bir qismini hududiy darajaga o'tkazish — ayniqsa uzoq hududlardagi advokatlar uchun — o'zini-o'zi boshqarishning amaliy samaradorligini oshiradi.

François Mollo ta'kidlagan: «Advokatning qadr-qimmatini — butun kasbning boyligidir»²¹. Bu aforistik formula aslida chuqur institutsional mazmun kasb etadi: agar advokatlar jamoasi o'z qadr-qimmatini, o'z me'yorlari va boshqaruv organlarini o'zi belgilamasa — bu boshqa tomonlar, jumladan davlat belgilaydi. Va bu holda advokatura «kasbning boyligi» bo'lishdan to'xtab, boshqa tomonning quroliga aylanishi xavfi tug'iladi. Aynan shu xavfdan himoya qilish uchun xorijiy tajriba o'zini-o'zi boshqarishni nafaqat prinsip, balki kafolat sifatida ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Maqolada o'zini-o'zi boshqarish va mustaqillik prinsiplari Germaniya, Fransiya va MDH davlatlari (Rossiya, Belarus, Ukraina) tajribasi asosida qiyosiy-huquqiy tahlil qilindi. Akademik munozaraga — Boykov, Isanov, Jalilov pozitsiyalariga — nisbatan muallif shunday xulosaga keldi: o'zini-o'zi boshqarish — bu institutsional model, mustaqillik esa — uning ishlash kafolati. Biri ikkinchisini taqozo etadi, biroq ular bir xil narsa emas.

Germaniya modeli (BRAO, 28 hududiy palata, Satzungsversammlung, Ehrenamt) uchala mezon — saylov, normativ va moliyaviy mustaqillik — bo'yicha eng yuqori darajani ko'rsatadi. Fransiya modeli (161 ta mahalliy ordre, bâtonnier saylovi, CNB) hududiy demokratiya jihatidan o'ziga xos kuchli tomonlarga ega. MDH davlatlarida esa rasmiy tuzilma shakllantirilgan bo'lsa-da, xalqaro monitoring natijalariga ko'ra,

²¹Mollo F.É. Rules of the Legal Profession in France // Traditions of Legal Ethics. Selected Works of

Russian and French Lawyers (19th – Early 20th century). — St. Petersburg, 2004. — S. 20–29.

malaka va litsenziyalash jarayonlarida davlat ta'siri saqlanib qolmoqda.

O'zbekiston Konstitutsiyasining 142-moddasi advokatura o'zini-o'zi boshqarishini va mustaqilligini deklaratsiya qilgan. Xorijiy tajriba ko'rsatadiki, bu deklaratsiyani hayotga tatbiq etish uchun hududiy boshqarmalar rahbarlarini saylov tartibiga o'tkazish, kasbiy etika qoidalarini advokatlardan tomonidan

saylanadigan organ orqali qabul qilish va hududiy boshqarmalarga real moliyaviy mustaqillik berish zarur. Bu tavsiyalar xorijiy modellarni mexanik ko'chirish emas — balki O'zbekiston huquqiy tizimiga moslashtirilgan, milliy an'analar bilan uyg'unlashtirilgan yangilanish yo'lidir.

Используемая литература:

1. Anand A.I. Governance gone wrong: examining self-regulation of the legal profession // Legal Ethics. — 2018. — Vol. 21, № 2. — P. 99–118. <https://doi.org/10.1080/1460728x.2018.1551677>.
2. Boykov A.D. Status advokata: sodержaniye, kvalifikatsionnyye trebovaniya i printsipy advokatskoy deyatel'nosti: dis. ... kand. yurid. nauk. — Moskva, 2010.
3. Bundesrechtsanwaltskammer (BRAK). About The German Federal Bar. — URL: <https://www.brak.de/english>
4. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) vom 1. August 1959, zuletzt geändert durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2025. — URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/brao/>.
5. Conseil national des barreaux (CNB). Mandates of the Conseil national des barreaux. — URL: <https://www.cnb.avocat.fr/en/mandates-conseil-national-des-barreaux>
6. Council of Europe / European Union. Comparative Review: Procedural and institutional setup of the functioning of lawyers in Armenia, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine. PGG II Regional Project. — November 2019 – February 2020. — 61 p.
7. International Commission of Jurists. Towards a Stronger Legal Profession in the Russian Federation. — Geneva: ICJ, 2015. — 79 p.
8. Isanov S.N. O nekotorykh normakh zakonodatel'stva ob advokatskoy deyatel'nosti i advokature // Advokat. — 2004. — № 11. — S. 12.
9. Jalilov N.K. The importance of the principle of self-management in advocacy. Comparative analysis // International Journal of Law and Criminology. — 2025. — Vol. 5, Issue 3. — P. 36–38. DOI: 10.37547/ijlc/Volume05Issue03-09.
10. Loi n° 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (France). — URL: <https://www.legifrance.gouv.fr>.
11. Mollo F.É. Rules of the Legal Profession in France // Traditions of Legal Ethics. — St. Petersburg, 2004. — S. 20–29.
12. Morice v. France [GC], App. No. 29369/10, European Court of Human Rights (23 April 2015).
13. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil 30-aprel). 142-modda. — URL: <https://president.uz>.

14. O'zbekiston Respublikasining 'Advokatura to'g'risida'gi Qonuni, 1996-yil 27-dekabr (2021-yil 21-apreldagi № O'RQ-683 tahririda). 121-modda. — URL: <https://lex.uz>.
15. Recommendation No. R(2000)21 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the freedom of exercise of the profession of lawyers, 25 October 2000.
16. Salamov B.S. O'zbekiston Respublikasida advokatlik faoliyati, uning kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi: avtoreferat. — Toshkent, 2005.
17. Tugel A.K. Professional Ethics of Lawyers in Kazakhstan // Morality and Dogma of the Lawyer. — Moskva: Eksmo, 2008. — S. 152.
18. UN Basic Principles on the Role of Lawyers. U.N. Doc. A/CONF.144/28/Rev.1 (1990).
19. UN Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers: Mission to the Russian Federation. — A/HRC/26/32/Add.1, 30 April 2014.